

MORÁL ÉS SZÜLETÉS.*)

Brentano-nak, a közelmúltban elhunyt müncheni szociológusnak azt a felfogását, hogy a születések számbeli visszafejlődését az anyagi jólét emelkedése okozná, még pedig abban az értelemben, hogy az anyagi mód és a vele karöltve járó kultúra emelkedésével a nemi élvezés egyre jobban veszt értékéből, mert egyre nagyobb lesz a jómód által megengedhető u. n. „konkurráló élvezetek” száma, — éppenséggel nem tudjuk osztani, mert erre a legeklatánsabban rácsafol az a körülmény, hogy a születések száma a háború után csökkent meg különösképen, tehát akkor, amikor a legtöbb országban az átmeneti háborús meggazdagodás után nem az anyagi jólét emelkedése, hanem az elszegényedés volt általános tünet. A születések számának és a házasságok termékenységének a jómóddal karöltve járó csökkenése — amennyiben itt-ott észlelhető volt — az érdekelt országok szempontjából csöppet sem lehetett örvendetes körülmény, egyébként azonban olyan jelenség, amely egyre jobban eltűnőfélben van és így a születések problémájának szempontjából egészen alárendeltnek tekinthető.

Ínkább az valószínű, hogy még ott is, ahol a gyermek utáni vágy és a családban való öröm mintegy ösztönösen megvolna (és ez különösen a népesség szegényebb rétegeiről áll), a zilált gazdasági viszonyok miatt átokká változik a gyermekáldás és gondná az öröm, ami csak kedvezőtlenül befolyásolhatja a szülések számát. A gyermekáldás korlátozása anyagi alapon akár a születendő gyermek szempontjából történik, akár egoisztikus háttérrel (hogy t. i. a szülők jobban élhessenek és jobban érvényesülhessenek), — mindenképen-főleg a szegényebb lakosságra vonatkozik.

Az okokat és magyarázatot valamiképpen olyan viszonyokban és körülményekben kell keresni, amelyek minden országban közősek és amelyek nem írhatók kizárólag a világháború kontójára; láttuk ugyanis, hogy a csökkenés már a háború előtt megkezdődött, a háború azt egyszerűen csak még jobban fokozta. Már a háború előttre vonatkozólag is el kell fogadnunk, hogy a szüléscsökkenés okai egyrészt gazdaságiak és szociálpáthológikusak (alkoholizmus, tuberkulózis, nemibetegségek, halvaszülések, koraszülések stb.), másrészt azonban szexuálpszichológiai természetűek (antikoncipiens eljárások alkalmazása, művi abortusok stb.), mely utóbbiak bizonyos fokig már a szexuális *morál* által diktáltak. Ez utóbbiaknak szerepét szeretném kissé jobban megvilágítani.

*

Különösen hangsúlyozandó, hogy a szüléscsökkenési tömegtünet megmagyarázásánál orvosi szempontból a preventív technika fejlődéséből kell kiindulnunk; napjainkban a preventív eszközöket a kultúrnemzetek szegényebb sorsú néprétegei is olyan mértékben veszik már igénybe, hogy megszűnnek „proletárok” lenni, vagyis „a nép utódai”-t, a *proles*-t oly mértékben biztosítani, hogy a lakosság tehetősebb rétegeit ettől a kötelességüktől bizonyos fokig mentesítsék. De nemcsak a *praeventio*, hanem a magzatelhajtás által is egyre

*) Második közlemény.

jobban szabadulni iparkodnak a nők a gyermekáldástól. Németországban Hoda n n szerint az utolsó években kb. egymillió magzat-elhajtás történik évenként; az abortusok száma már elérte a szüléseket, sőt van olyan ipari betegsegélyző, ahol 150 szülésre 650 főképen művi elvetélés esett.

Ilyen viszonyokat csakis a gazdasági súlyedés következtében támadt szexuális nyomorúság teremthetett meg, amely napjainkban európai jelenség. Az Európába idegentestként belenyúló orosz szovjetbirodalom túlzó szociális és rosszul értelmezett eugenikai alapon a fogamzás megelőzését hivatalosan propagálja és a terhesség megszüntetését hivatalosan elvégezteti. Európa többi államában ilyesmiről még szó sincsen, a gyakorlat azonban mindenestre megteremtett egy új fogalmat, amely amilyen lopva jött, olyan mérges következményű, és ez a nemi életnek és kihatásainak racionalizálása, vagyis a szülések számának tudatos csökkentése anyagi-okszerűségi alapokon. Ez a racionalizálás, bármennyire természetellenes vagy természetellenességekhez vezető is, első pillanatra mégis tetszetősnek látszik végcéljának abban a Voltaire-i meghatározásában, hogy nem emberi tömegprodukcióna kell törekedni, hanem az emberanyaggal való öntudatos gazdálkodásra: a megszületettek tervszerű megtartására és minőségi javítására. Ez a *racionalizálás* azonban tulajdonképpen csak akkor volna helyénvaló, ha a lakosságnak elegendően magas és állandóan emelkedő száma már bőségesen biztosítva volna. Csak ilyen szaporodási viszonyok mellett volna szabad különbséget tenni a szándékosan következmények nélküli és az akaratlagosan termékeny nemi érintkezések között.

A nemi élet következményeinek racionalizálódását megkönnyíti az az újabb felfogás, amely a kultúrállamokban a terhesség megszakítására vonatkozólag a büntetőszankciók értelmezése és alkalmazása terén lassan-lassan kialakult. Németországban, ahol a magzatűzésre 10 évi fegyház van előírva, napjainkban évenként kb. 1 millió terhesség megszakítás történik. Ezzel szemben egy év alatt 4216 eljárás indult meg, ebből 3565 esetben történt elmarasztalás. Az elmarasztaltak azonban legtöbbször kegyelemben részesültek.

Az államhatalmaknak azt a törekvését, hogy lehetőleg csak egészséges gyermekek szülessenek, nagyon megértenők és emberileg megérthetőnek kell tekinteni a büntetőparagrafusoknak enyhítését és enyhe értelmezését is. Hogy ezen a téren európaszerte nevetéses hipokrizis uralkodik, azt jórészt a gazdasági viszonyok indokolják. Goethe szavai jutnak itt eszembe: *Gesetz ist mächtig, mächtiger aber ist die Not.*

Sokkal egyenesebb, bár nem helyeselhető eljárás az orosz államhatalom viselkedése, amely maga látja el antikoncepciens szerekekkel a nőket és amely az orvosoknak megengedi a magzatelhajtást. Ezeknek az eljárásoknak állami patronátus alá való helyezését, legalizálását az 1920. november 18-iki dekrétummal azért rendelték el Oroszországban, nehogy az európaszerte dühöngő magzatűzési divat

— titkolódzás és nem szakszerű elvégzés mellett — végeredményben a nők testi leromlásához és női mivoltuk teljes kizsákmányolásához vezessen, ami eugenikai okoknál fogva egyáltalában nem kívánatos. Ezzel a mottóval dolgozván Oroszországban az állami szűrészeti intézetek, elhihetjük Honig-nak (Vossische Zeitung 1927, IV. 23), hogy egy német diplomata felesége fölkeresett egy ilyen intézetet, ahol a 30 beteg közül ő volt az egyetlen, aki szülés előtt állt, a többi 29 abortus elvégzéseért jelentkezett . . .

A koncepció meggátlására és a terhességek megszakítására vonatkozó határtalan orosz liberalizmust támogatja az a körülmény is, hogy Oroszországban a szaporodás kérdése nem probléma. Oroszország mindig híres volt szaporodásának tempójáról és — Amerikától, valamint néhány gyarmatosított területtől (pl. Jáva szigetétől) eltekintve — sehol a világon nem növekedett a lakosság száma oly gyorsan, mint Oroszországban. A u h a g e n becslése szerint Oroszországban 20 év alatt természetes szaporulat alapján a lakosság száma a mai 150 millióról 200 millióra fog emelkedni.

Mindenesetre csodálkoznunk kell azon, hogy egy országban, ahol államilag protegálnak mindent, ami az újszülések számát csökkenti, ahol az anyaság önkényes szabályozását és az anyaságtól való teljes tartózkodást, végeredményben tehát a sterilitás kultuszát mi sem akadályozza, — a szülések száma egyre növekedőben van. Majdnem azt kell mondanunk, hogy nehéz elhinni, miszerint egy forradalmasított országban, ahol fejetetejére állítottak mindent, a lakosság túlnyomó részénél tartani tudja magát a szaporodásra és fajfenntartásra vonatkozó régi morális és praktikus felfogás.

Nemzés szempontjából az orosz lakosság 3 csoportra osztható: 1. az intellektuellek csoportjára, akik nemi életüket nyugateurópai értelemben racionalizálják; 2. az öntudatos proletárok csoportjára, akik a szabad nemi érintkezés, a *promiscuitas* hívei, de alkalmazzák a prevenciót és szükséghez képest a terhességmegszakítást; 3. ezzel a két, aránylag kis csoporttal szemben áll a parasztok óriási tömege. Ehhez az írni-olvasni nem tudó százmilliós tömeghez a moszkvai „erotikus krízis“, tágabb értelemben a szexuálmorális krízis tanai nem találtak maguknak utat, éppen ezért az orosz parasztok ösztöneiket és apáik szokásait követve, igen erősen szaporodnak. Ennek a körülménynek magyarázata talán abban keresendő, hogy az orosz nép mentalitása még sok századdal el van maradva . . . Hermann Hesse és Graf Keyserling talán nem minden túlzás nélkül az orosz köznépnél és parasztságnál IX. századbeli, a felsőbb rétegeknél XV—XVI. századbeli mentalitást vesznek fel, és ezen megállapításuknál a legkiválóbb orosz íróknak és költőknek, mint saját népiük legjobb lélekismerőinek, műveire támaszkodnak.

(Folytatjuk.)

(Budapest.)

Steiger-Kazal Dezső.